

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Сумський державний університет

Економічні проблеми сталого розвитку
Economical Problems of Sustainable Development

Матеріали
Міжнародної науково-практичної конференції студентів та
молодих вчених імені професора Балацького О. Ф.
(Україна, Суми, 28 – 29 квітня 2020 р.)

Суми
Сумський державний університет
2020

АНАЛІЗ ПОДАТКОВОГО НАВАНТАЖЕННЯ НА ФОНД ОПЛАТИ ПРАЦІ: ДОСВІД УКРАЇНИ ТА НІМЕЧЧИНИ

*к.е.н., доцент Котенко Н.В.,
студентка Шамкало К.Ю.*
Сумський державний університет

Оплата праці була і є одним із основним інструментів матеріального стимулювання працівників та елементом мотиваційного механізму трудової активності на всіх етапах розвитку економіки. Але наразі українці страждають від дисгармонії між заробітними платами та бажаним рівнем життя, виплатою заробітних плат в «конвертах» та низькою якістю публічних послуг, незадоволенням соціально-побутових потреб населення та міграцією працівників за кордон.

Серед зазначених проблем особливе значення набуває явище, яке має тісний причинно-наслідковий зв'язок з перерахованими проблемами, а саме надмірне податкове навантаження на фонд оплати праці. Про його розмір можуть свідчити ключові елементи встановлення податків, пов'язаних з оплатою праці (таблиця 1).

Таблиця 1. Елементи встановлення податків на фонд оплати праці

Джерело сплати	Податок	Ставка	База оподаткування
Утримання із ЗП	Податок з доходів фізичних осіб	18%; 5%, 0%	Чистий оподатковуваний дохід
	Військовий збір	1,5%	Чистий оподатковуваний дохід
Сплачується роботодавцем	Єдиний соціальний внесок	22%	Сума нарахованої заробітної плати

Найпершим індикатором, що свідчить про надмірне податкове навантаження на фонд оплати праці в Україні, на нашу думку, свідчить наявність та динаміка заборгованості по виплаті заробітної плати та ЄСВ (рис. 1). З графіка видно, що збільшення заборгованості по ЄСВ призводить до збільшення заборгованості по ЗП. А внесення будь-яких змін до механізму оподаткування підприємців ЄСВ одразу має суттєвий вплив на загальний розмір витрат підприємця на сплату податкових зобов'язань. Неспроможність виплачувати вчасно податки свідчить в свою чергу про те, що рівень податкового навантаження є високим для даного суб'єкта господарювання.

Розрахунок податкового навантаження на фонд оплати праці зображено в таблиці 2.

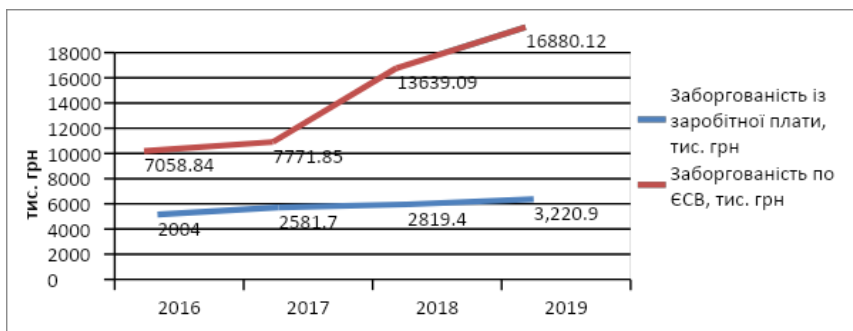

Рис. 1 - Динаміка заборгованості по виплати заробітної плати та ЄСВ [1], [2]

Таблиця 2. Податкове навантаження на фонд оплати праці

Показник	2017 рік	2018 рік	2019 рік	2020 рік
Мінімальна зарплата (МЗП)	3200	3723	4173	4723
ПДФО (18%)	576	670,14	751,14	769,14
Військовий збір (1,5%)	48	55,8	62,60	70,85
Всього утримань	624	725,99	813,74	839,99
«На руки» працівнику	2576	2997,01	3359,26	3883,01
ЄСВ (за рахунок роботодавця) (22%)	704	819,06	918,06	1039,06
Загальне «податкове навантаження»	1328	1545,05	1731,80	1879,05

Підвищення МЗП не істотно впливає на збільшення надходжень до бюджету від утримань із ЗП, але досить негативним чином відображається на сплачуваному роботодавцем ЄСВ. Саме у такому випадку країна стискається з такими проблемами як: тінізація економіки, виплата зарплат у «конвертах», скорочення штату працівників. Схема тіньової діяльності являє собою відображення мінімального розміру оплати праці працівника та задіяння його на 8-годинний робочий день. Дана схема дає роботодавцеві можливість добре зекономити на виплаті податків та ЄСВ. Ще вигіднішим, але ризиковим варіантом є допуск працівника до роботи без оформлення трудового договору.

Підтвердженням останнього факту є наявне в Україні скорочення кількості штатних працівників, що свідчить про збільшення неофіційно працевлаштованих громадян [1].

На перший погляд, обидві сторони мають вигоду: роботодавці знижують рівень податкового навантаження, а працівники офіційно не оформлюють трудові відносини задля отримання субсидій на оплату ЖКП. У той же час, робітники залишаються без соціальних гарантій, пенсій, лікарняних, фінансової допомоги. На сьогодні пенсійними виплатами користується більше людей, ніж тих, хто сплачує єдиний внесок.

Протилежна ситуація спостерігається у Німеччині. Незважаючи на податкове навантаження в розмірі 79% держава має стабільну економіку, соціально захищених працівників та щасливих пенсіонерів. Завдяки соціальним внескам, працівник потрапляє в сильну діючу соціальну систему, де він дорого застрахований від більшості негараздів, від неочікуваного безробіття до проблем зі здоров'ям. Вважаємо це одним із вагомих етапів на шляху до ефективного соціально-економічного розвитку.

Соціальне страхування Німеччини має спільні риси з українським і включає: пенсійне страхування; страхування на випадок потреби в догляді; страхування від безробіття, медичне страхування (не передбачено в Україні).

Сплата внесків до соціально страхування не лягає повністю на роботодавця. Дані внески платяться навпіл (50% роботодавець, 50% працівник). На нашу думку це також може бути причиною відсутності заборгованості по виплаті податків.

В Німеччині діє поділ працюючих на 6 податкових класів, від яких залежить розмір допомоги по безробіттю, соціальних виплат, допомоги на дітей тощо. Через це ставка ПДФО коливається в межах 14-45%. Найбільше платять представники 1-го класу, до нього відносяться неодружені (+ одружені, що живуть окремо, або розлучені) і без дітей [3].

Отже, в рамках зменшення податкового навантаження на фонд оплати праці Україна потребує:

- досягнення максимальної нейтральності у виплаті ЗП для роботодавця, як один із шляхів до детінізації ЗП;
- дійти до гармонійного поєднання стимулювання праці й соціальних гарантій, що забезпечить економічний добробут;
- розглянути доцільність впровадження Німецької схеми «сума податків залежить від фінансових можливостей», адже в Німеччині діє градація на податкові класи, де все залежить від статусу громадянина;
- відновити сплату ЄСВ найманими працівниками, хоча б 50/50 (50% платить роботодавець, 50% працівник).

Список використаної літератури:

1. Сайт Державної статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>
2. Про основні показники зі сплати єдиного соціального внеску за 2019 рік. Федерація професійних спілок України. URL: <http://www.fpsu.org.ua/napryamki-diyalnosti/sotsialne-strakhuvannya-i-pensijne-zabezpechennya/17421-pro-osnovni-pokazniki-zi-splati-edinogo-sotsialnogo-vnesku-za-2019-rik.html>.
3. Boiko, A., Samusevych, I. The role of tax competition between the countries of the world and the features of determining the main tax competitors of Ukraine among the European countries. *Financial Markets, Institutions and Risks*. 2017 1(1). 72-79. [http://doi.org/10.21272/fmir.1\(1\).72-79.2017](http://doi.org/10.21272/fmir.1(1).72-79.2017).